

A/6 İki erkek figürü ortostadı

in situ değil

Bazalt

Büyük parça y. 124; g. 127cm.

İstanbul

GH I-II/Zincirli II

Kabartmalar arasındaki bağlantıyı, varsa konunun birliğini saptamak olanaksızdır. Sadece bu kabartmada (A/6) dikey çizgilerin egemen olduğu karşı karşıya duran iki erkek figürü, antitetik bir istifleme gösteren tek örnektir.

A/7 Yaylı avcı ortostadı

in situ değil

Bazalt

Büyük parça y. 134; g. 102 cm.

İstanbul

GH I-II/Zincirli II

A/8 ile bütünlük gösteriyor.

A/8 Geyik (av) ortostadı

in situ değil

Bazalt

Büyük parça y. 134; g. 102 cm.

İstanbul

GH I-II/Zincirli II

A/9 Geyik ve aslan ortostadı

in situ değil

Bazalt

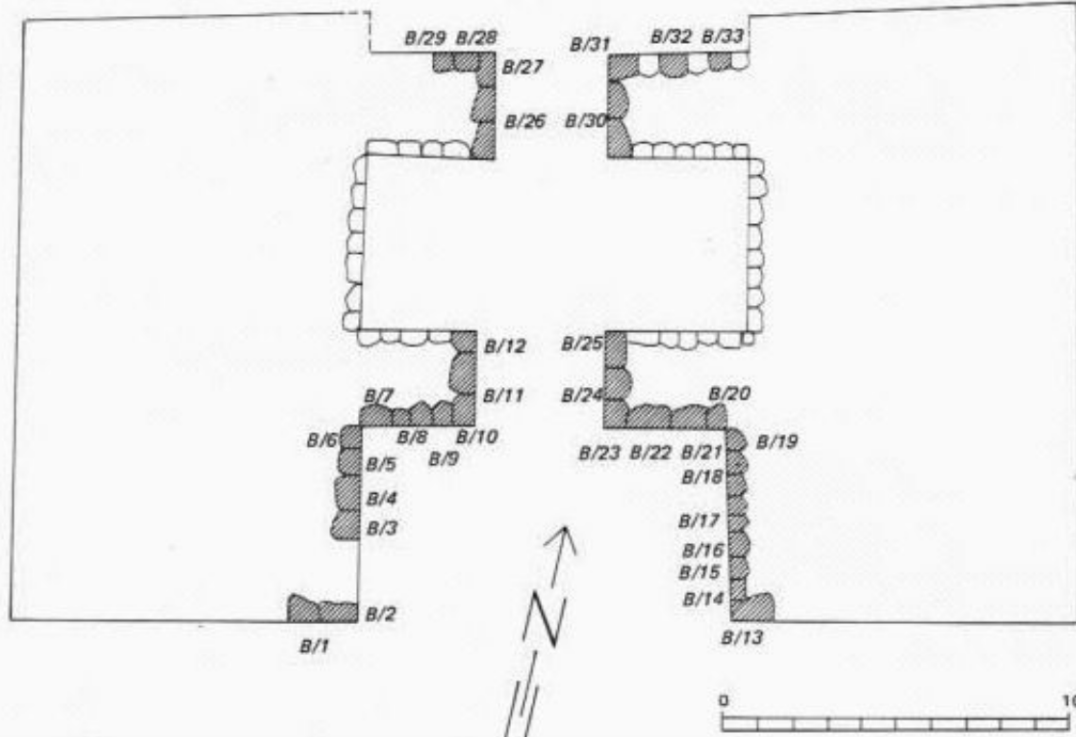
Büyük parça y. 129; g. 98 cm.

İstanbul

GH I-II/Zincirli II

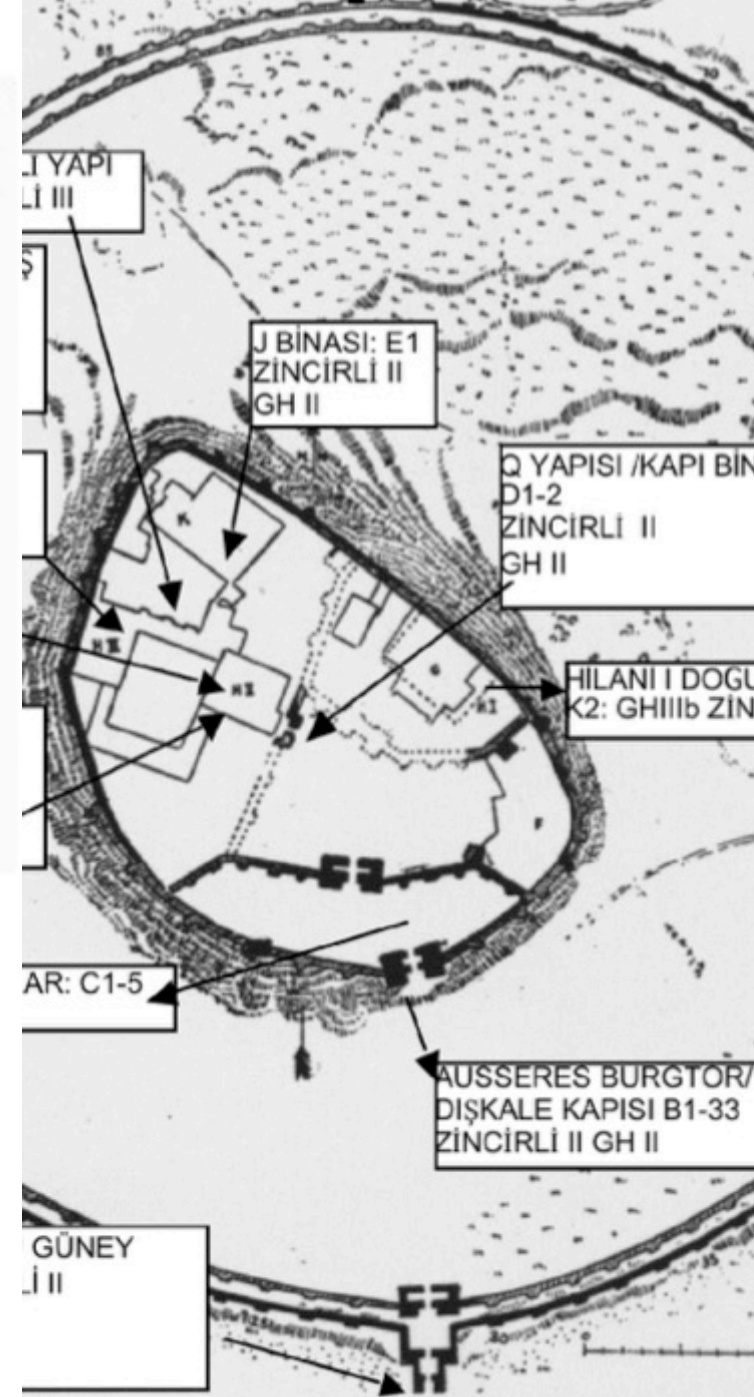
Adı geçen Zincirli kabartmalarında, **geleneksel Hitit** stilinin özellikleri çarpıcıdır. Büyük Hitit Krallık çağı stilinin süregeldiğinin en iyi kanıtları, hayvan figürlerinde gözlenir; örneğin **başı geriye dönük geyik**, okla boynundan yaralanmış; çok çatallı geyik boynuzları **Selimli** vazosu ve **Alaca Höyük** geyiklerine çağrışım yapmaktadır.

Plan 9: Zincirli, Außeres Burgtor

Genelinde ortostadlar üzerinde kabartma düzeyi çok düzenli değildir. Bir çoklarında bir alt kenar bırakılmıştır. Tasarlanan figürün veya kabartma konusunun iki ortostad üzerine işlendiği görülmektedir. Figürlerin kabartma betimleri iyi çizilmiş, konturları yuvarlatılmış kenarlarla belli edilmiştir. İnsanların giysi zemini ve hayvanların vücutları düz bir yüzey olarak bırakılmıştır. Buna karşın yüzlerde ve hayvan vücutlarında belli organlar derin çizgilerle birbirlerinden ayrılmıştır (B/7-8, 11, 20, 22, 24, 30).

GH II stil grubuna giren eserlerden, lokal stil deyimiyle Zincirli II kabartmaları ve yontuları **Äusseres Burgtor**-Dış Kale Kapısı=**İç Kale Güney Kapısı** ortostadları üzerindeki kabartmalarında izlenmektedir. **En eski Assur etkilerini** adı geçen Zincirli yontu yapıtlarında görmekteyiz. Zincirli II biçimini temsil eden kabartmalar arasında ikincil bir sınıflandırma yapmak güçtür. Genelinde ortostadlar üzerinde kabartma düzeyi çok düzenli değildir. Bir **çoklarında bir alt kenar bırakılmıştır**. Tasarlanan figürün veya kabartma **konusunun iki ortostad üzerine** işlendiği görülmektedir. Bu durum Zincirli II kabartmalarının başlıca özelliği olup, kompozisyon alanının geniş tutulduğunu göstermektedir. Figürlerin **kabartma betimleri iyi çizilmiş**, konturları yuvarlatılmış kenarlarla belli edilmiştir. İnsanların **giysi zemini ve hayvanların vücutları düz bir yüzey** olarak bırakılmıştır. **Buna karşın yüzlerde ve hayvan vücutlarında belli organlar derin çizgilerle birbirlerinden ayrılmıştır** (B/7-8, 11, 20, 22, 24, 30).

Zincirli şehir ve kalenin anıtsal kapılarında ortaya çıkan yontu tasvir sanatı, **GH I ve GH II dönemlerini** temsil eden **yapıtlarda** konu ve motiflerin uygulanması açısından **bölgesel bir geleneğe** bağlı olduklarını ortaya koymaktadır. Zincirli ve Karkamış 'ta işlenen konularda bir birlik gözlenir; Karkamış 'ın etkisi belirgindir. Şehir kapılarında dış tarafta aslanlar, iç tarafta boğalar yer almaktadır. Tanrılarla başlayan tören alayları, Fırtına Tanrısı, Aynalı Tanrıça Kupapa, arabalı savaş sahneleri, savaşçılar ve apotropeit anlamı fantastik hayvanlar, sfenksler ve cinler. Karkamış 'ta **Kabartmalı Uzun Duvar**'da sunulan konuların benzeri, tanrılarının, simgesel majik öğelerin ve dünyevi konuların değişmeyen bir sıralama içinde Zincirli'de betimlenmiş olduğuna şahit oluyoruz. Kabartmalarda yer alan karışık varlıkların açıkladığı gibi, o çağın düşün dünyasında dinle ilintili cin-demon elemanı, tanrılar kadar önem taşıyordu. Karkamış ve Zincirli'de görülen kuş başlı insan vücutlu cinler de aynı ikonografik özelliği taşımaktadırlar.

Zincirli kabartmalarının konuları içinde, Malatya ve Karkamış 'ta görülen **kurban ve libasyon sahnelerinin betimlenmemiş olması** da bir ayrıcalığı ortaya koymaktadır. Ayrıca Zincirli I ve II stil grubunu temsil eden kabartmalarda **yazının yokluğu** da dikkatleri çekmektedir.

İnsan kabartmaları:

Zincirli İç Kale Güney Kapısı ortostadlarında **insan tasvirleri**, ince ve uzun bir tipi göstermekte olup bedenle kısa, belden aşağısı **oransız** olarak uzundur. Oturan ve ok atan figürlerde ise beden kısmı uzundur. Figürler, sağlam yere basmakta ve **güçlü** bir izlenim yaratmaktadırlar.

İnsan kabartmalarının yüzleri, daha **ayrıntılı**, ince işlenmiştir; **alın basık** ve **iri burun yüze egemendir**. Yanaklar iyice yuvarlak, dudaklar dolgun biçimde konturları çizilmiştir. Gözlerin fonu derindir ve burada **gözler**, **yuvarlak** ve **kabarık** olarak ortaya çıkmaktadır.

Zincirli II stilinde, **saçların ve sakalların stilizasyonu en çarpıcı stil farklılığını meydana getirmektedir**. Saçları **ince paralel çizgilerle** betimlenmiş erkek kabartmaları diğerlerinden ayrılır (B/5, 18; bunlarda **Zincirli I stili ile yakınlık** dikkati çeker). Bu saç modeli ense üzerinde, bazı örneklerde sırta inen volüt gibi sona eren saçlar bir örgü görünümündedir. Aynı tip saç, “aynalı tanrıça” kabartmasında (B/13b) ve “ziyafet sahnesi”ndeki oturan kadın figüründe (B/3) görülür. Bu saç biçimi, 2. binyılı **Hitit** kabartmalarında alışıl gelmiş saçları **anımsatmaktadır**.

Adı geçen kabartmalarda **sıra sıra bukleli saç tutamlarından** oluşan bir kuafür de görülmektedir. Bu tip saçlarda **ense üzerinde yuvarlak topuz vardır; bıyiksız yüzde, altı düz kesik sakal** da aynı biçimde işlenmiştir. Elinde şimşek demeti tutan “Fırtına Tanrısı” ortostadında ve Zincirli-Sam’al stelindeki aynı tanrının saç örgüleri sırtın ortasına kadar uzanmaktadır.

Yukarıda anımsadığımız betimlerin ayaklarında da **sivri uçlu ayakkabılar** dikkati çeker ve **geleneksel Hitit** stiline tipik öğeleridir.

Zincirli II stilinde insan figürlerinin **bedenleri, cepheden ve profilden** şekillendirilmiştir; aynı ortostad üzerinde her iki beden biçimi de görülmektedir (B/1, 3, 18). Erkek figürlerinde, **kısa tünika** ve uzun giysiyi, tanrılar ve insanlar taşır. **Belde kalın bir kemer** ve buna asılmış, **başı yarım ay biçimli ucu sivri kılıç** bulunmaktadır. Erkek tasvirlerinde mızrak, sap delikli balta ve keman biçimi kalkan savaşçı karakteri vurgulamaktadır.

Anımsanan kalkan tipi Zincirli kabartmalarına özgü bir motiftir. Süvari kabartmalarındaki kalkan ise yuvarlaktır (B/27).

Kadın figürleri çok az gün ışığına çıkarılabilmektedir, bunlardan biri “Aynalı Tanrıça”, diğeri ise “ziyafet sahnesi”ndeki olası kraliçedir (B/3). Her ikisi de **kenarları ve etekleri püsküllerle süslü, uzun giysilerle** gösterilmiştir. Başlarındaki **yuvarlak başlıktan eteklere kadar uzanan kenarı bezemeli ince bir kumaş** inmektedir.

Tanrıçanın başlığı tam belli olmayan bezekler içermesine karşın, kraliçenin başlığı üzerinde tarak gibi bir **tepelik** dikkati çeker (Berlin’de bulunan ve buradaki “tanrılar sırası”nın bir figürü olan oturan tanrıça ise çok harap olduğundan detaylar görülmüyor). Arkaliksız iskemleye oturan kraliçenin **kordon dizilerinden oluşan kemeri**, bu tipin erken örneklerinden birini oluşturmaktadır. Söz konusu kadın figürlerinde Anadolu-Hitit modeli **sivri uçlu ayakkabılar** görülmektedir (B/3).

Hayvan ve fantastik yaratıklar:

Hayvan ve fantastik yaratıklarda ön ve arka **bacak üst kısım adaleleri iyice yuvarlatılarak, sırt çizgisi düzeyine dayanmış** olarak belli edilmiştir (B/17, 11, 9-10, 12).

Zincirli II stil grubunun hayvan ve fantastik yaratıklarının kabartmalarında **doğallıktan ayrılan uzun bedenleri, iki ortostad yüzeyini kaplamaktadır** ve bu durum Zincirli'ye özgüdür. Boyunları abartılmış uzun, adeta bir **hörgüç/kambur** oluşturur; aslan adamlarda da aynı boyun görülür. Zincirli II stil grubunu temsil eden hayvanların karakteristiği bu boyun işlenişi de **yalnız Zincirli'de** görülmektedir.

Fantastik hayvanların ve cinlerin **kanatlarının işlenişi, Zincirli I stilinden farklıdır. Kanatlar belli parçalara ayrılarak ip gibi eğik hatlarla biçimlendirilmiştir.** Grifon kabartmasının kanadı tek bir parça ve eğik paralel hatlardan oluşmaktadır.

Burada sfenks kabartmasındaki ön tarafta tek boynuzu olan başlık, Karkamış Çıplak Tanrıça'nın başlığının benzeridir. Her iki örnekte de tanrısal başlığın iki yanından örgüye benzer birer şerit aşağıya doğru akmaktadır

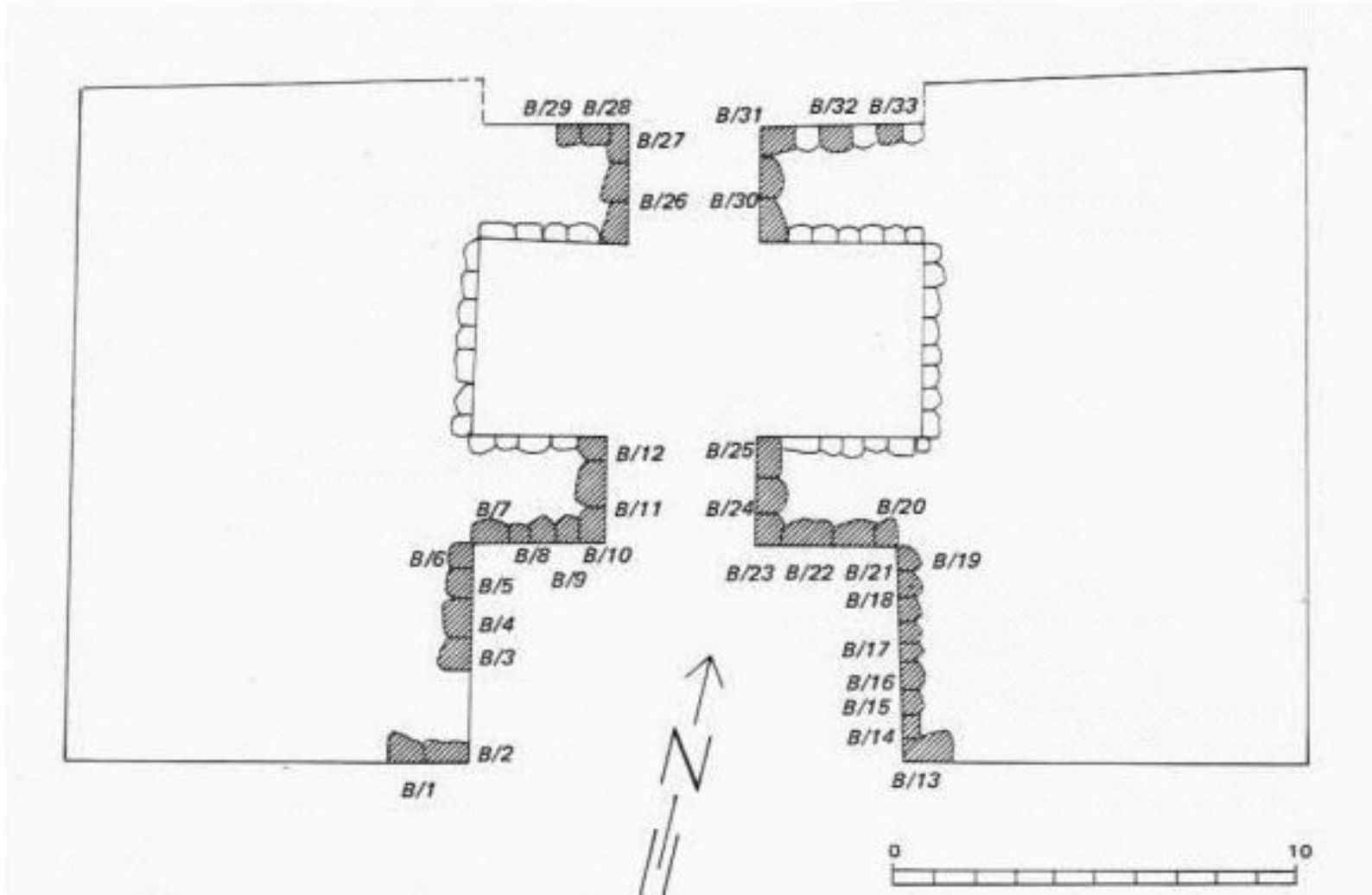

Bittel bu başlıkların 2. bin yıl Hitit tanrılarında görülmediğine ve buna karşın Kuzey Mezopotamya Kerkük mühürcülüğünde kullanılmış olduklarına işaret etmektedir. Fantastik yaratıklar gibi, bu başlık tipinin bir Hurri buluşu olması olasıdır (B/22). Zincirli-Sam'al'da yerli halkın Sami, Luvi ve Hurriler'den oluştuğu ve yönetici sınıfın ise Aramiler'in egemenliğinde bulunan bir toplumda, sanatın sarayın güdümünde olduğu da düşünülerek, Şehir Krallığı'nın resmi yapılarına ait bu kabartmalarda kuşkusuz sadece Hitit stilini sunan yapıtlar beklenemez.

KALENİN GÜNEY KAPISI KABARTMALARI (Äussere Burgtor/İç Kale Güney Kapısı)

Zincirli II stili kabartmalarının tarihlenmesinde de, “İç Kale Güney Kapısı” kabartmalarındaki klasik Assur modeli savaş arabası önemli bir öğedir (B/1).

B/1 Araba ile savaş ortostad1

sađ blok in situ, sol değil Bazalt y. 140; ikisinin g. 183 cm. İstanbul GH II/Zincirli II

Adı geçen Zincirli kabartmalarında araba ile bir savaş sahnesi betimlenmiş, vurulan düşman, atın altında yerde gösterilmiştir. Konu aynı olmasına karşın, Karkamış 'ta gördüğümüz ustaca işleniş burada yoktur. Kabartmada oldukça **beceriksiz** bir uygulamayla **Assur** stilindeki **9. yy. arabası** betimlenmiştir. Zincirli arabaları, kötü yapılmış kopyalar olsalar bile, biçimsel analizleri Assur savaş arabalarının belli bir çağa ait olanların başarısız kopyaları olduklarını açıklamaktadır. Böylece Zincirli'nin arabalı kabartması ve onunla birlikte olanlar, en erken 9. yy.ın ortasına tarihlenebilir.

Bu tarih Assur Krallığı'nın çevresine yayılma politikasını güttüğü dönemler Assurnasirpal II (883-859) ve Salmanasar III (858-824) çağına rastlamaktadır.

B/2 Araba ile savaş ortostadının köşesinde

kurban getiren figür

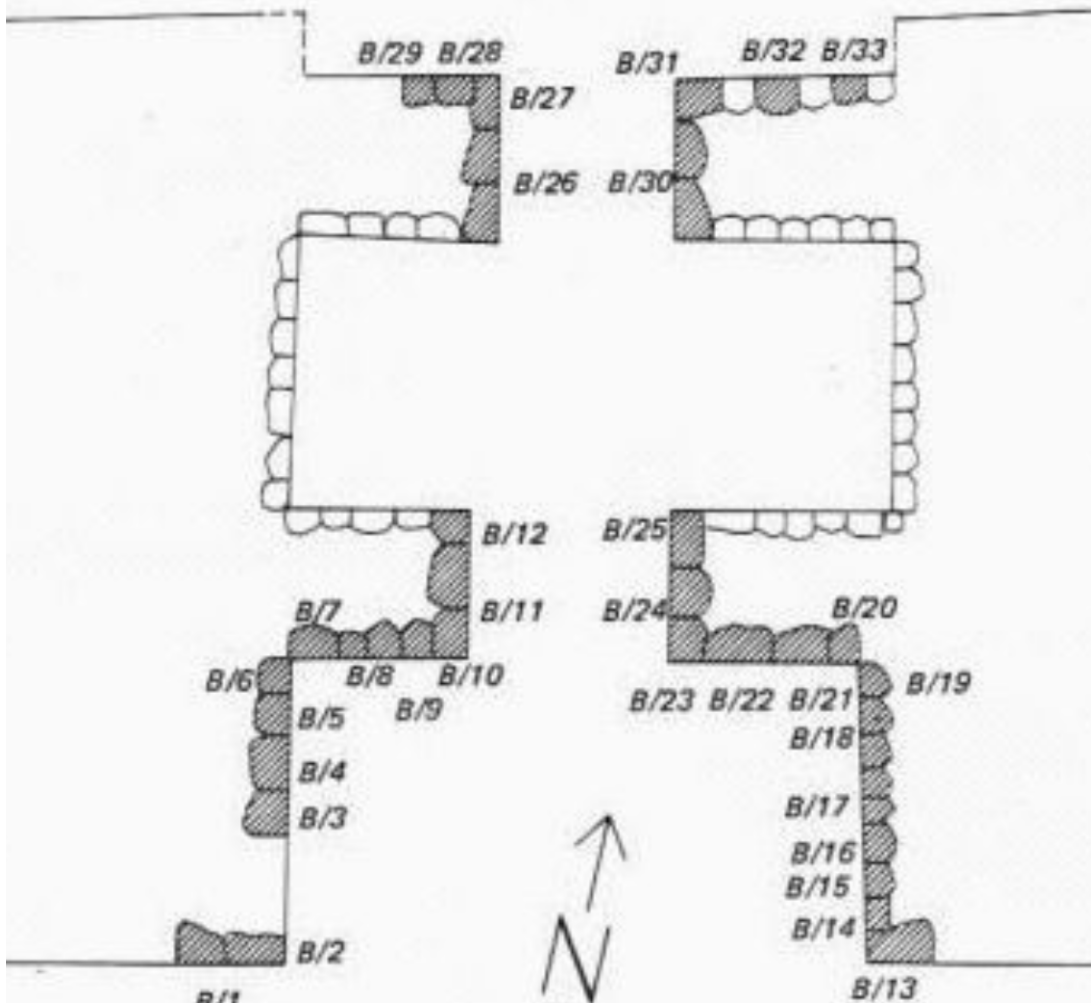
in situ

Bazalt

y. 138; g. 41 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

B/3 Yemek ortostadı

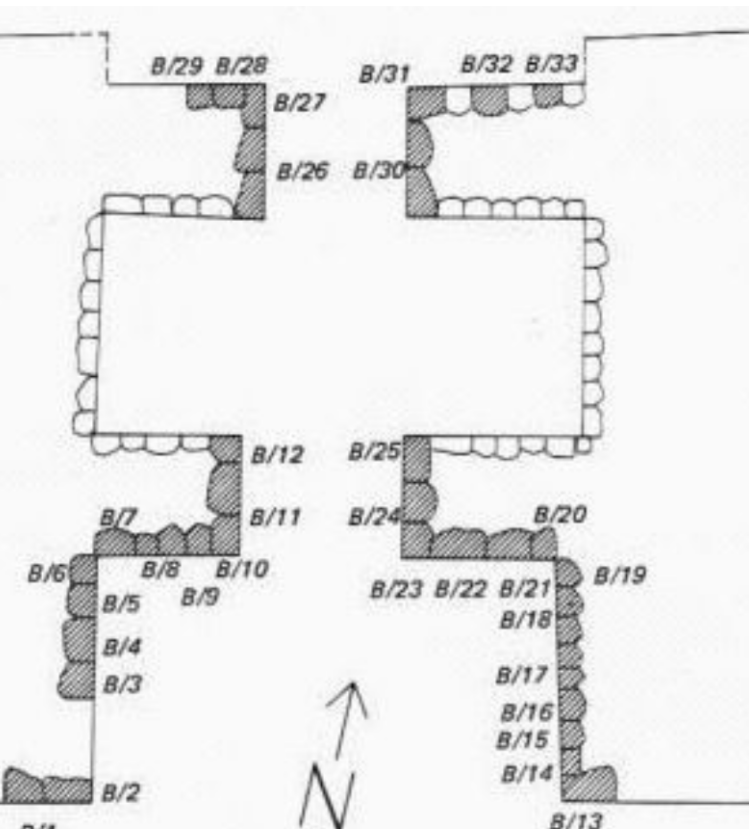
in situ değil. Ön avlunun içinden

Bazalt

y. 115; g. 96 cm.

İstanbul

GH II/Zinci

B/8 Av-antilop? ortostadı

in situ

Bazalt

y. 115; g. 58 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

B/6-7 ile birlikte

B/7 Av-geyik ortostadı

in situ

Bazalt

y. 112; g. 154 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

B/6, 8 ile birlikte

B/9 Kanatlı aslan ortostadı

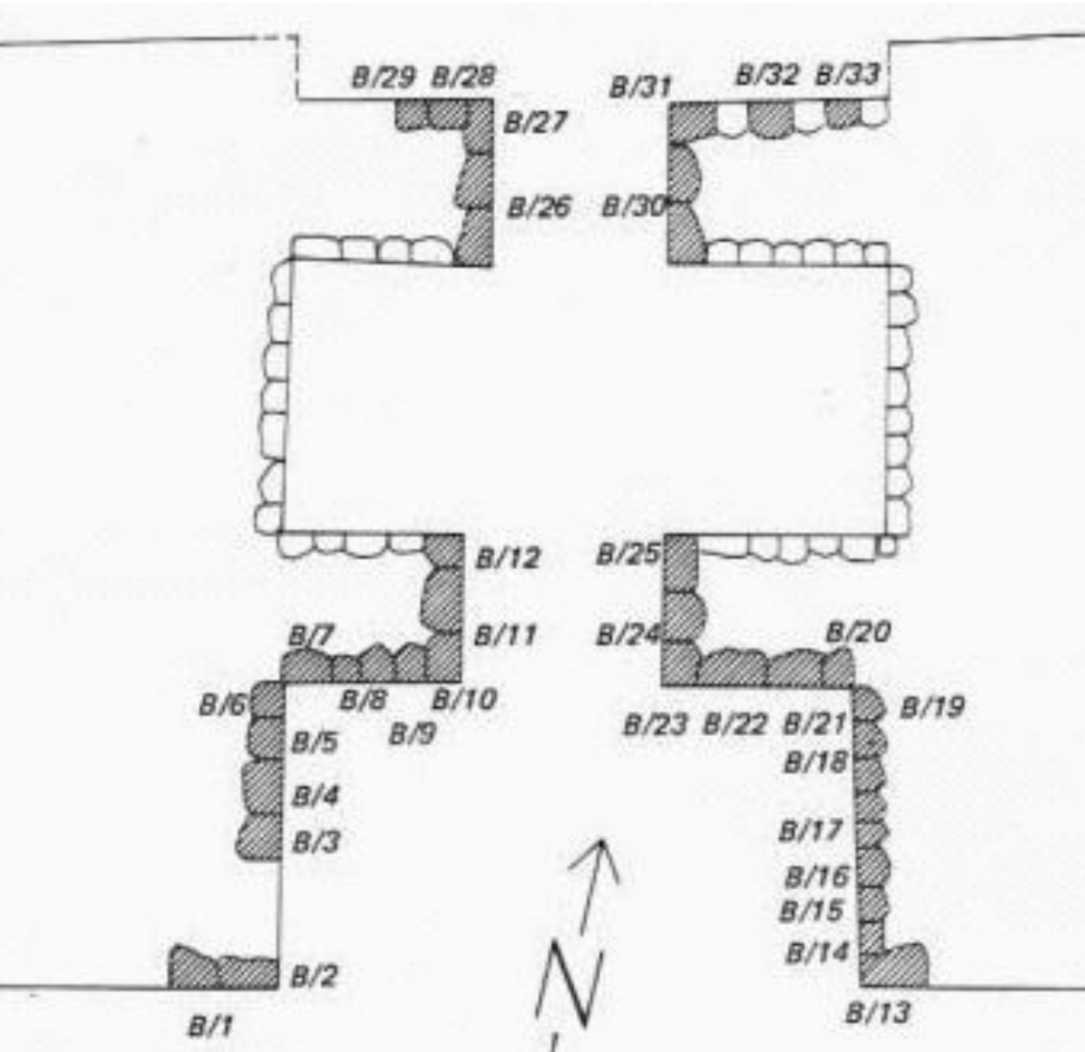
in situ

Bazalt

y. 115; g. 60 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

B/10 Erkek figürü-tanrı?

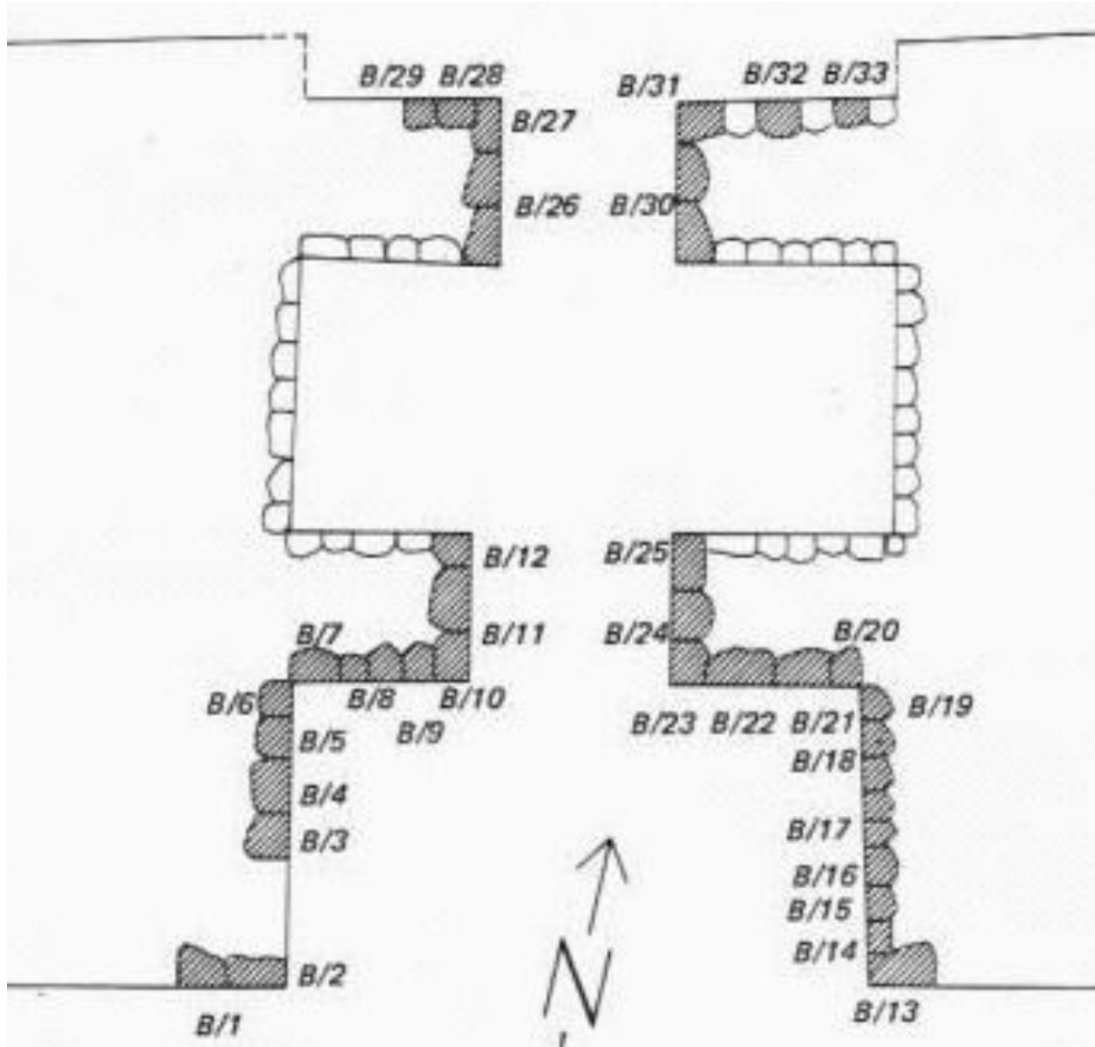
B/11 ile köşe bloğu in situ

Bazalt

y. 133; g. 60 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

B/11 Aslan köşe bloğu

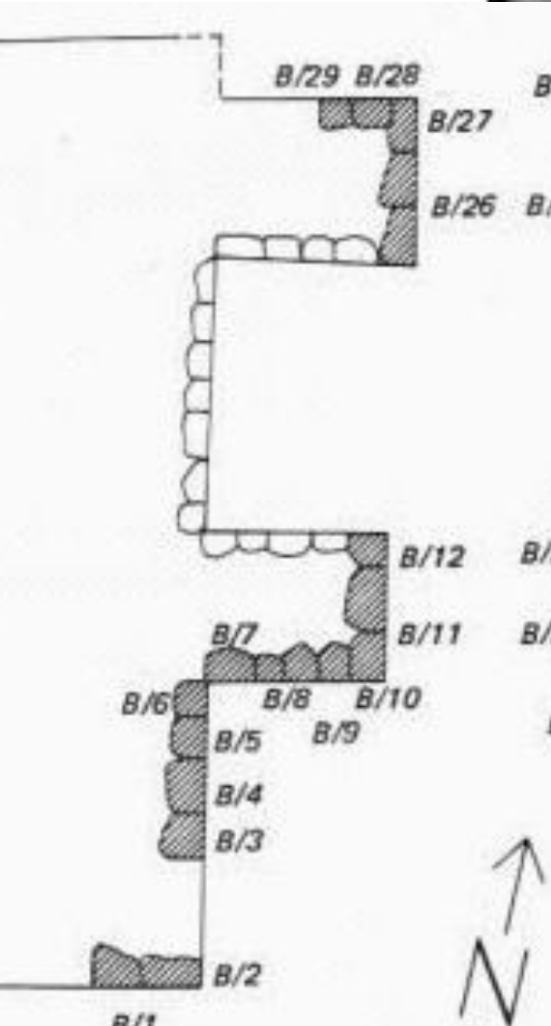
in situ

Bazalt

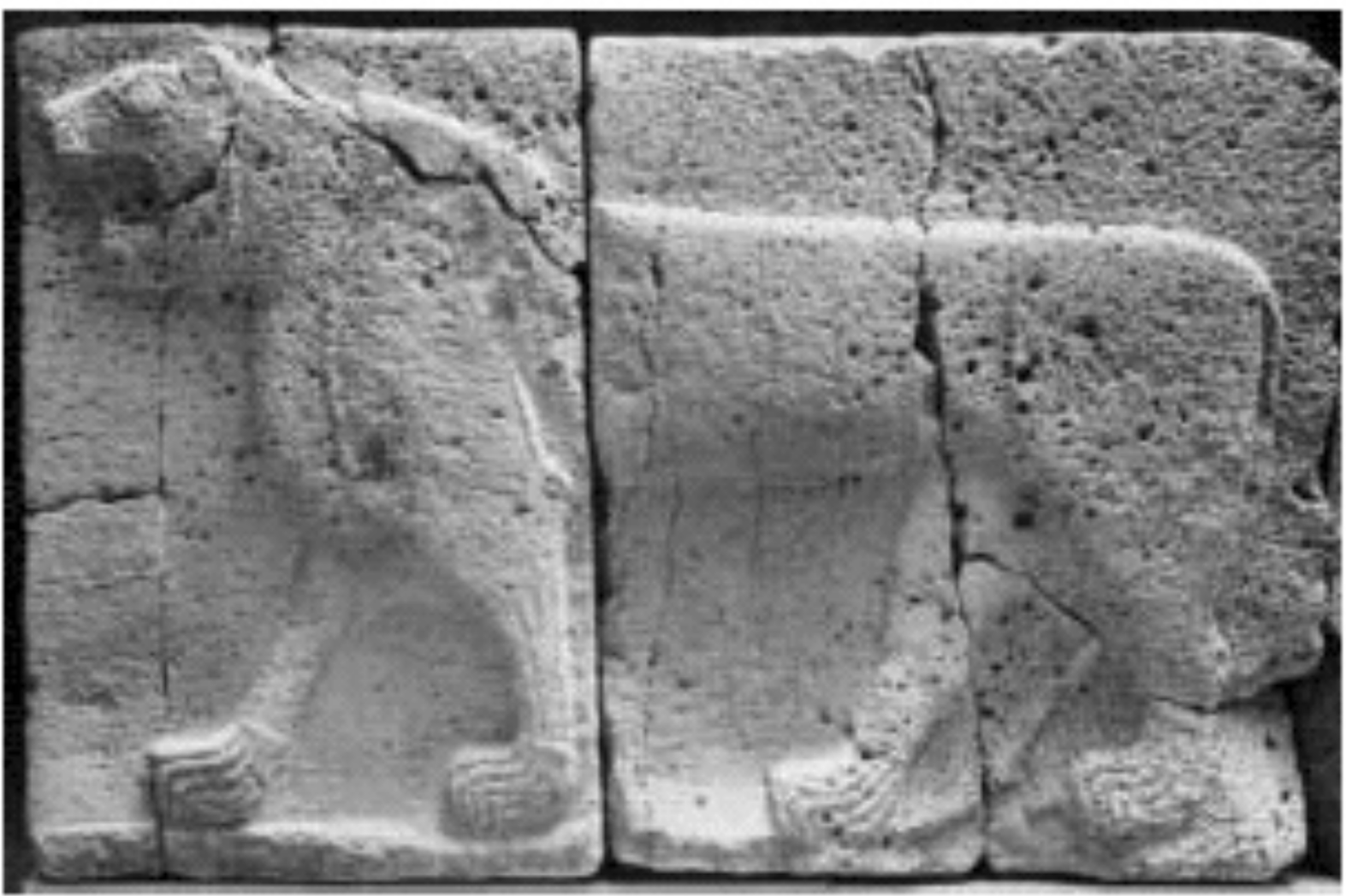
y. 133; g. 200 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

Zincirli II stil grubunu en iyi temsil eden **kabartma aslanlar** iki ortostad bloğu üzerine yontulmuş olarak **İç Kale Güney Kapısı**'nın kapı geçitinde karşı karşıya bulunmaktaydılar. Kazılarda in situ bulunmuşlardır. Aslan kabartmalarından biri İstanbul'da, öteki Berlin'dedir. Uzun vücutlarıyla dikkati çeken bu aslanlar, **geleneksel stilin aslan** ikonografisini yansıtır.

Detayların işlenmediği düz bedenlerinde, ön ve arka bacak konturlarının kordon gibi silmeyle belirtilmesi, uzun ve **hörgüç** gibi boyunlar **göz yuvalarından fırlayan iri, bombe gözler** de Zincirli II stiline özgünlüğünü ortaya koymaktadır. **Oransız** küçük **başta** açık ağız, **alt çeneye yapışık dil “U”** biçiminde elmacık kemiği stilizasyon **Hitit karakterini** ortaya koymaktadır.

B/12 Aslan-adam ortostadı

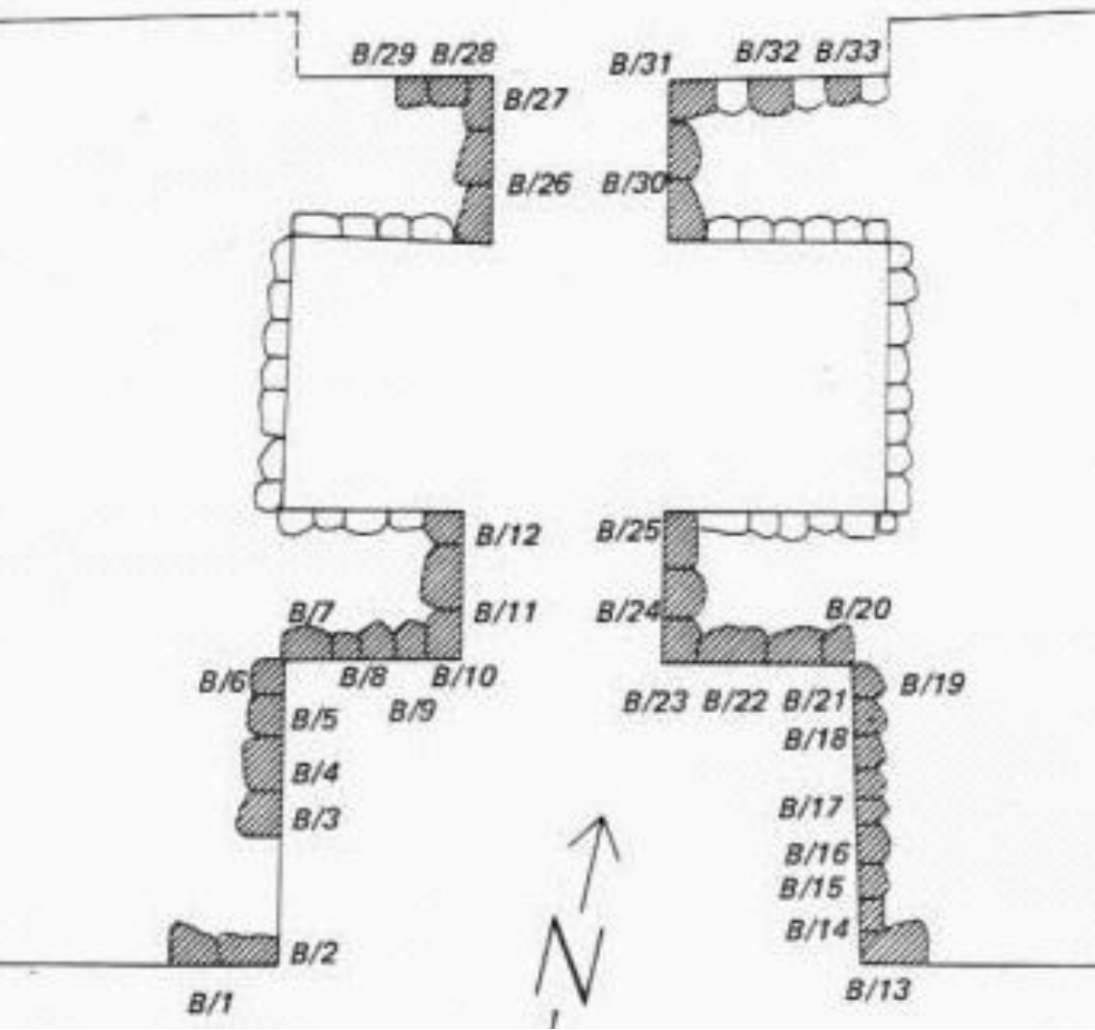
in situ

Bazalt

y. 123; g. 65 cm.

İstanbul

GH II/Zincirli II

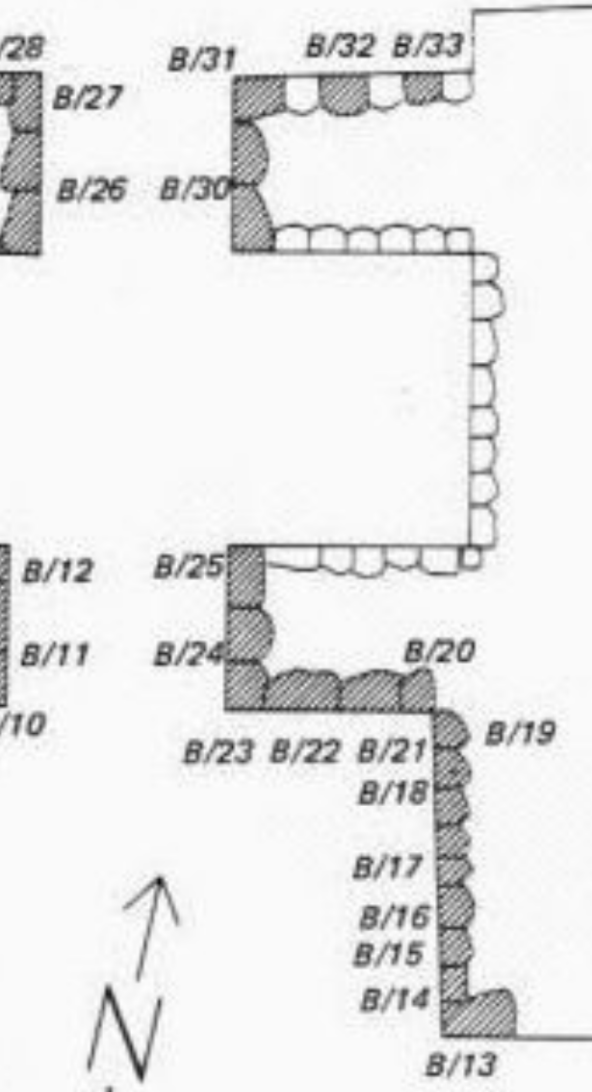

B/13 Tanrı-tanrıça köşe bloğu

in situ Bazalt y. 137; g. 112, k. 43 cm.

Berlin GH II/Zincirli II Tanrılar alayına ait sahneler: a. elinde 8 biçimli kalkanıyla Hava Tanrısı. b. Köşede elinde aynasıyla tanrıça.

B/14 Hava Tanrısı ortostadı

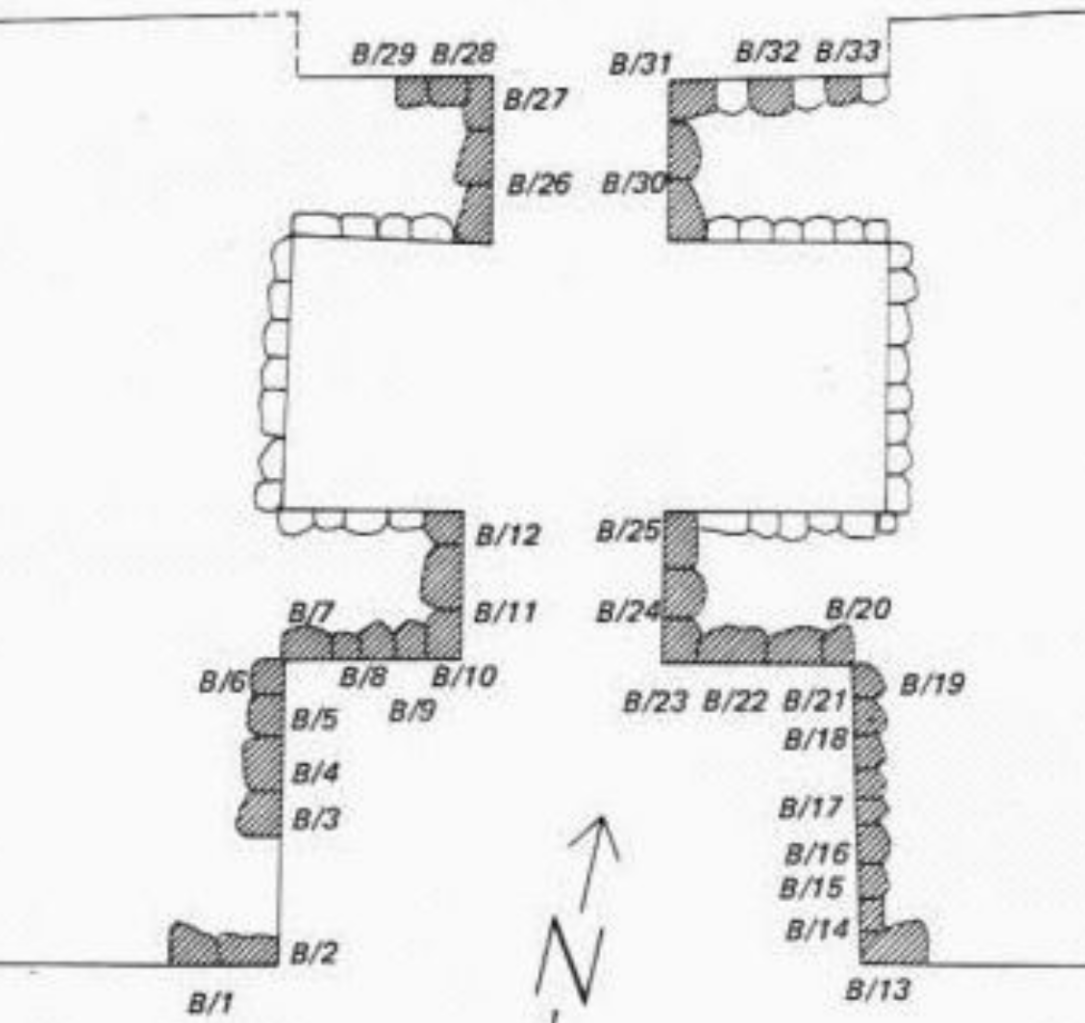
in situ

Bazalt

y. 132; g. 65 cm.

Berlin

GH II/Zincirli II

B/15 Tahtında oturan tanrıça ortostadı

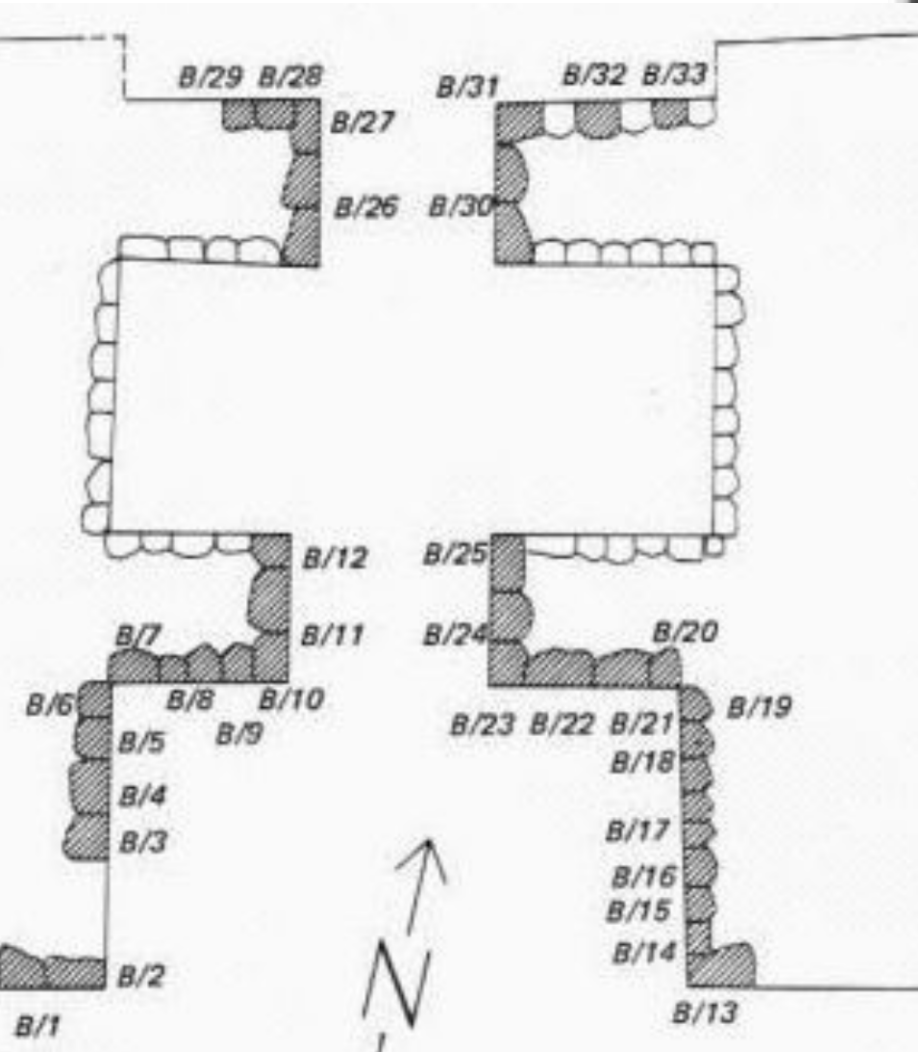
in situ

Bazalt

y. 125; g. 80 cm.

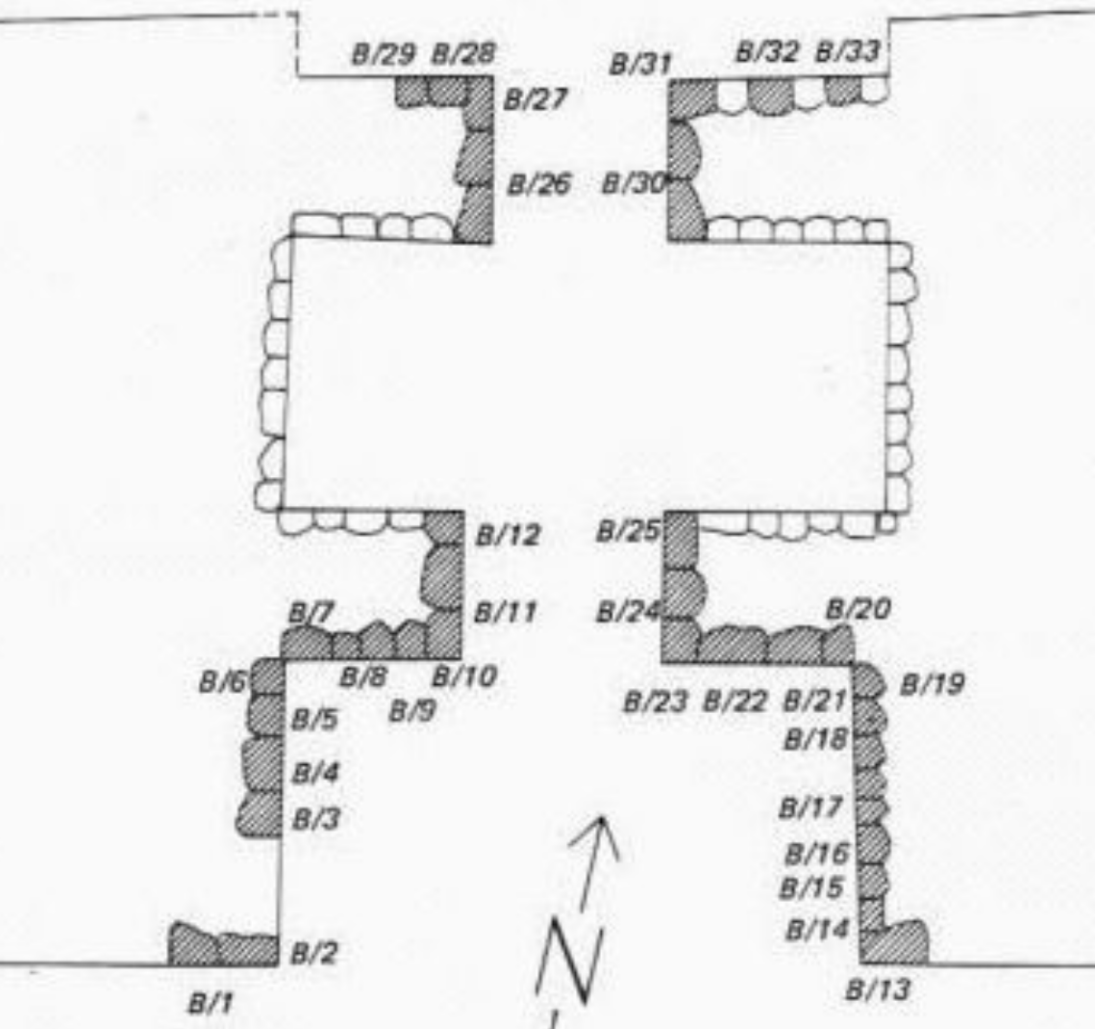
Berlin

GH II/Zincirli II

B/16 kuş-başlı cin ortostadı

in situ
Bazalt
y. 118; g. 60 cm.
Berlin
GH II/Zincirli II

B/17 Antitetik iki keçi ortostadı

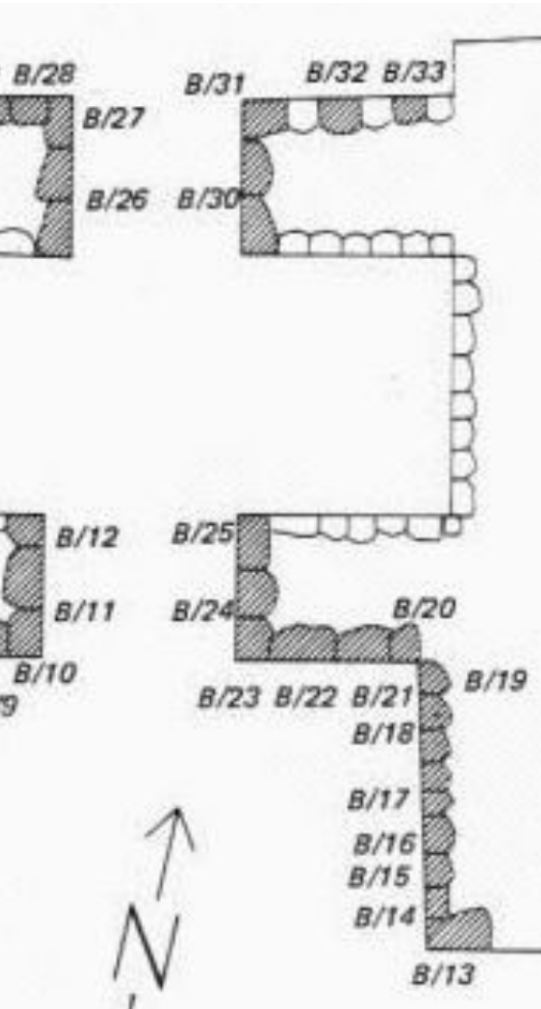
in situ

Bazalt

y. 112; g. 113 cm.

Berlin

GH II/Zincirli II

B/18 Müzik sahnesi ortostadı

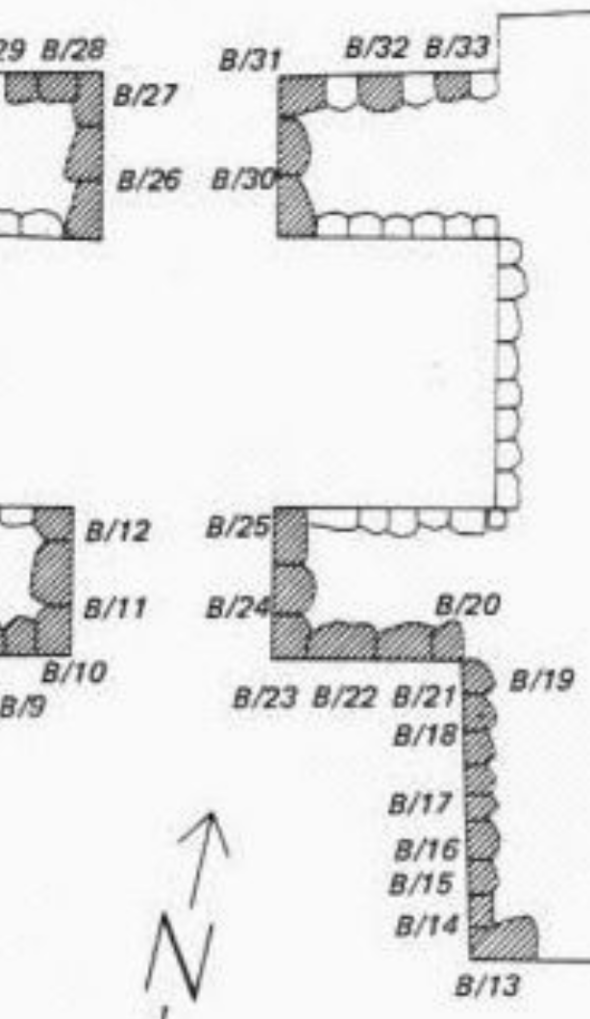
in situ

Bazalt

y. 130/94; ikisinin g. 110 cm.

Berlin

GH II/Zincirli II

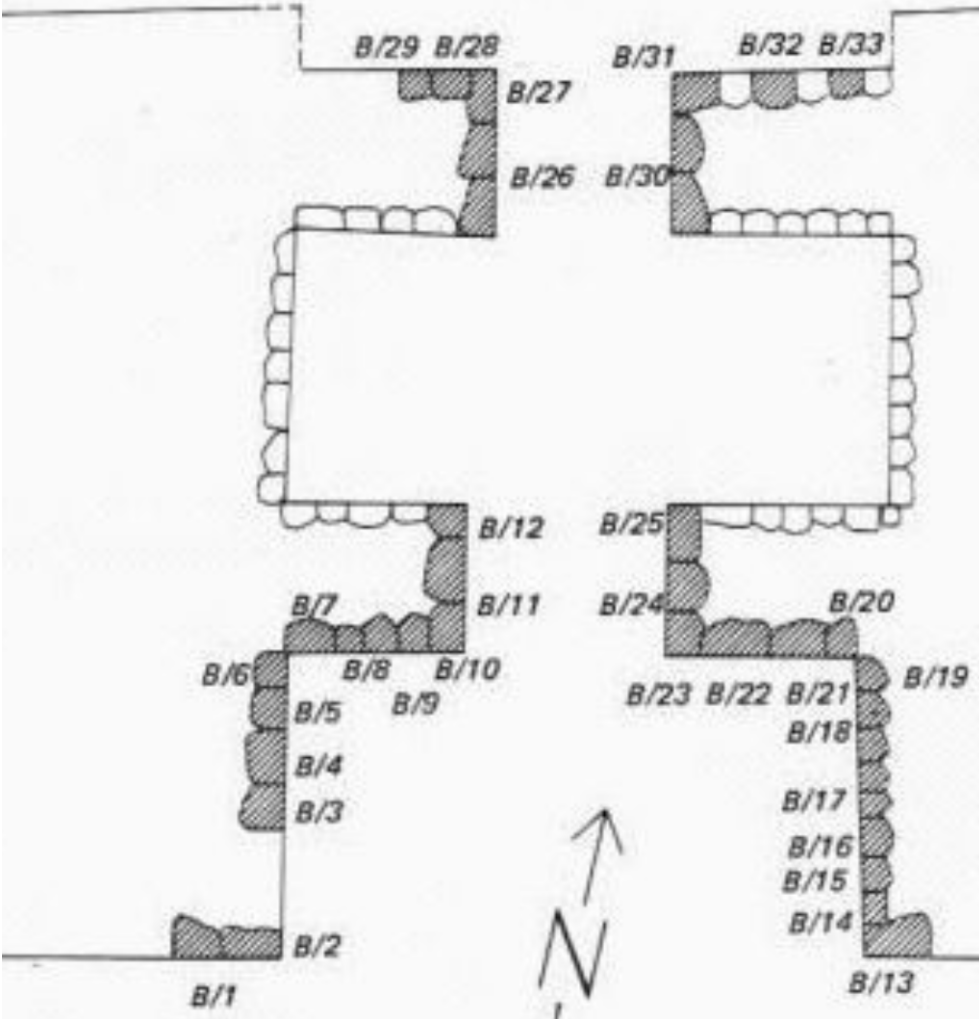
B/20 Bir erkek figürü ortostadı in situ

Bazalt

y. 122 g. 45 cm.

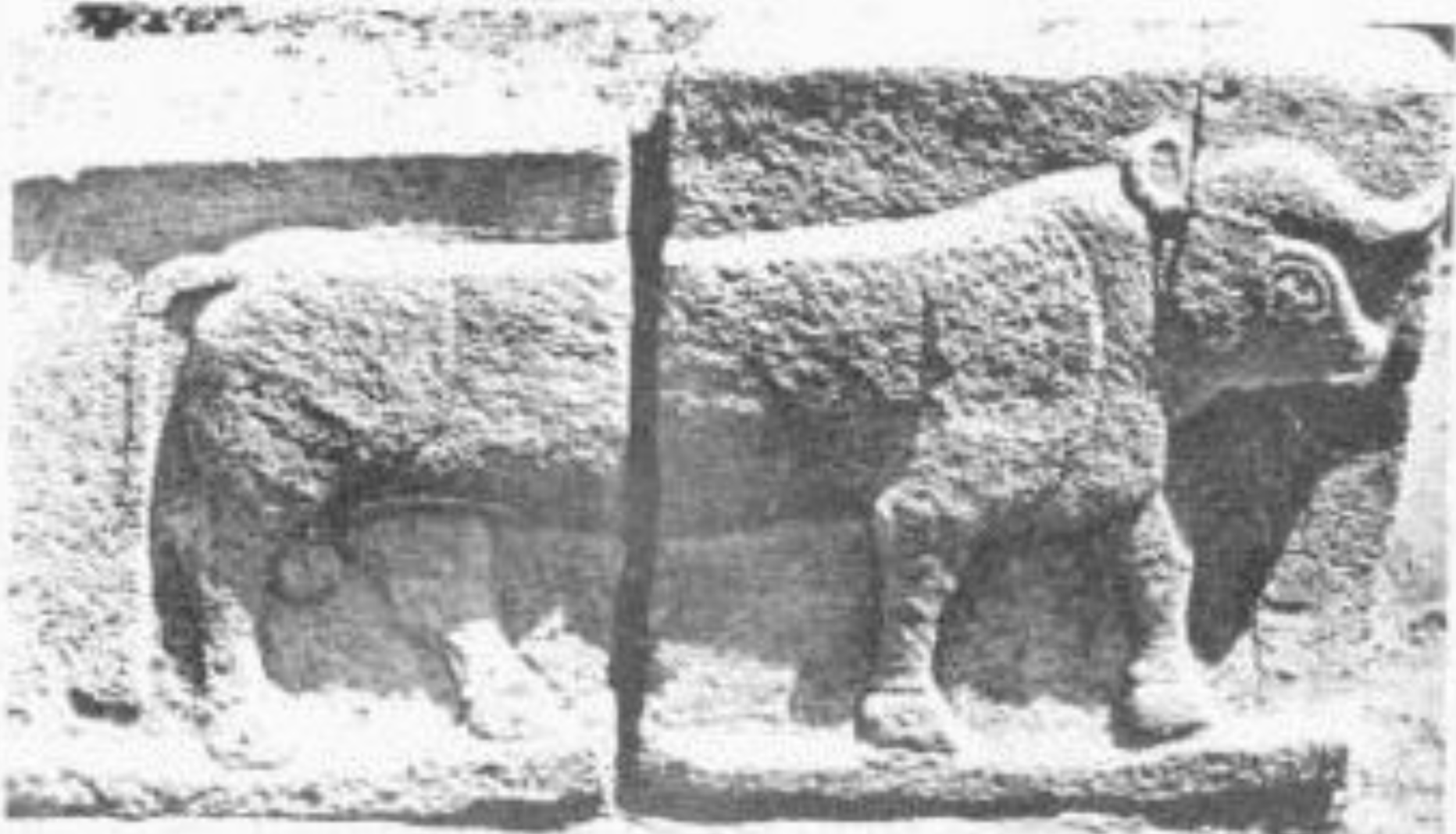
Berlin

GH II/Zincirli II

İç Kale Güney Kapısı'nın iç kapı gecidi kabartmalarında, profilden gösterilmiş boğa kabartmalarının bedenleri de aslan kabartmaları gibi iki ortostad üzerinde oransız uzun olarak, Zincirli II stil grubunun yukarıda açıklanan stil özellikleriyle yontulmuşlardır. Hitit geleneksel stili örnek alınarak şekillendirilmiş bu boğaların boynuzları profilden; 2. bin yılı Hitit stilindeki kabartmalarda ise boğa tasvirlerinin bedenleri profil, boynuzları cepheden gösterilmiştir.

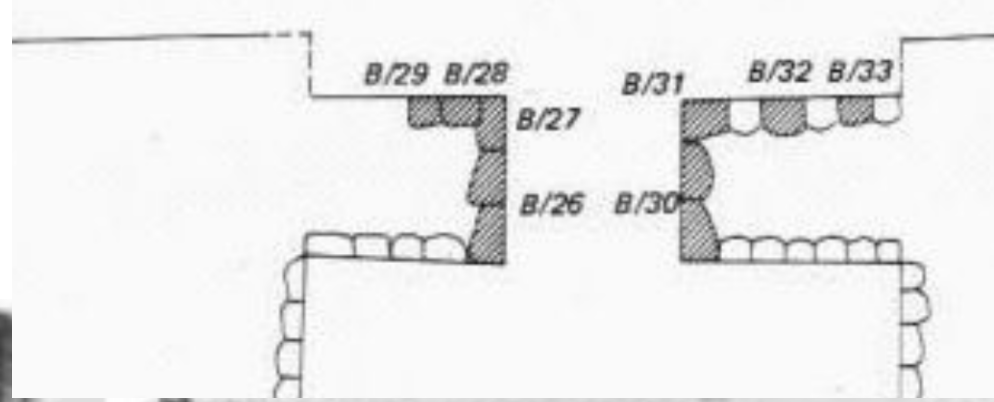
B/31 a: savaşı-b: kimeralı köşe bloğu in situ

Bazalt

y. 95; a: g. 72; b: 84 cm.

Berlin

GH II/Zincirli II

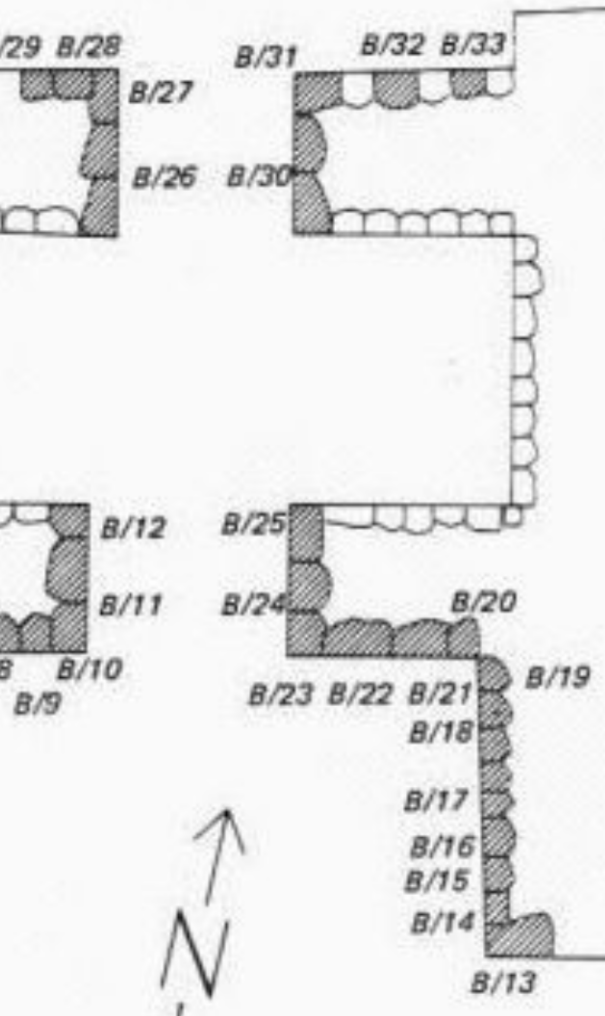
B/32 Savaşçı tanrı ortostadı in situ

Bazalt

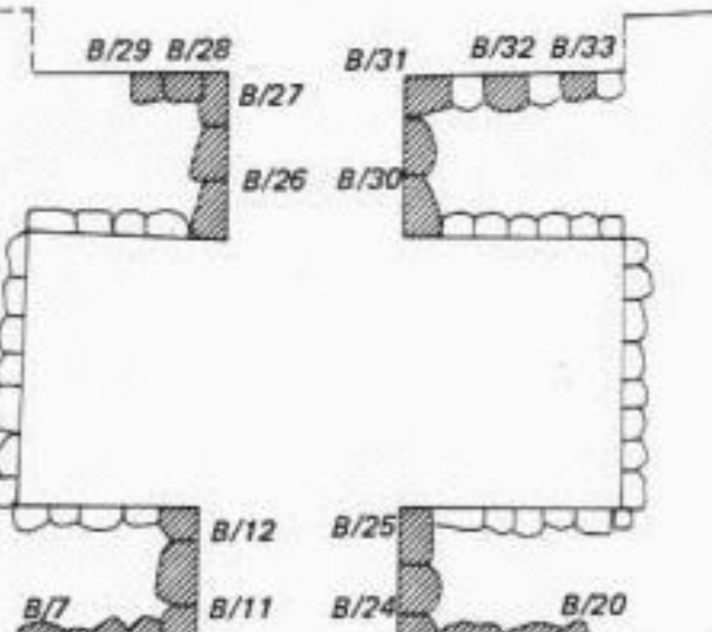
y. 90 g. 70 cm.

Berlin

GH II/Zincirli II

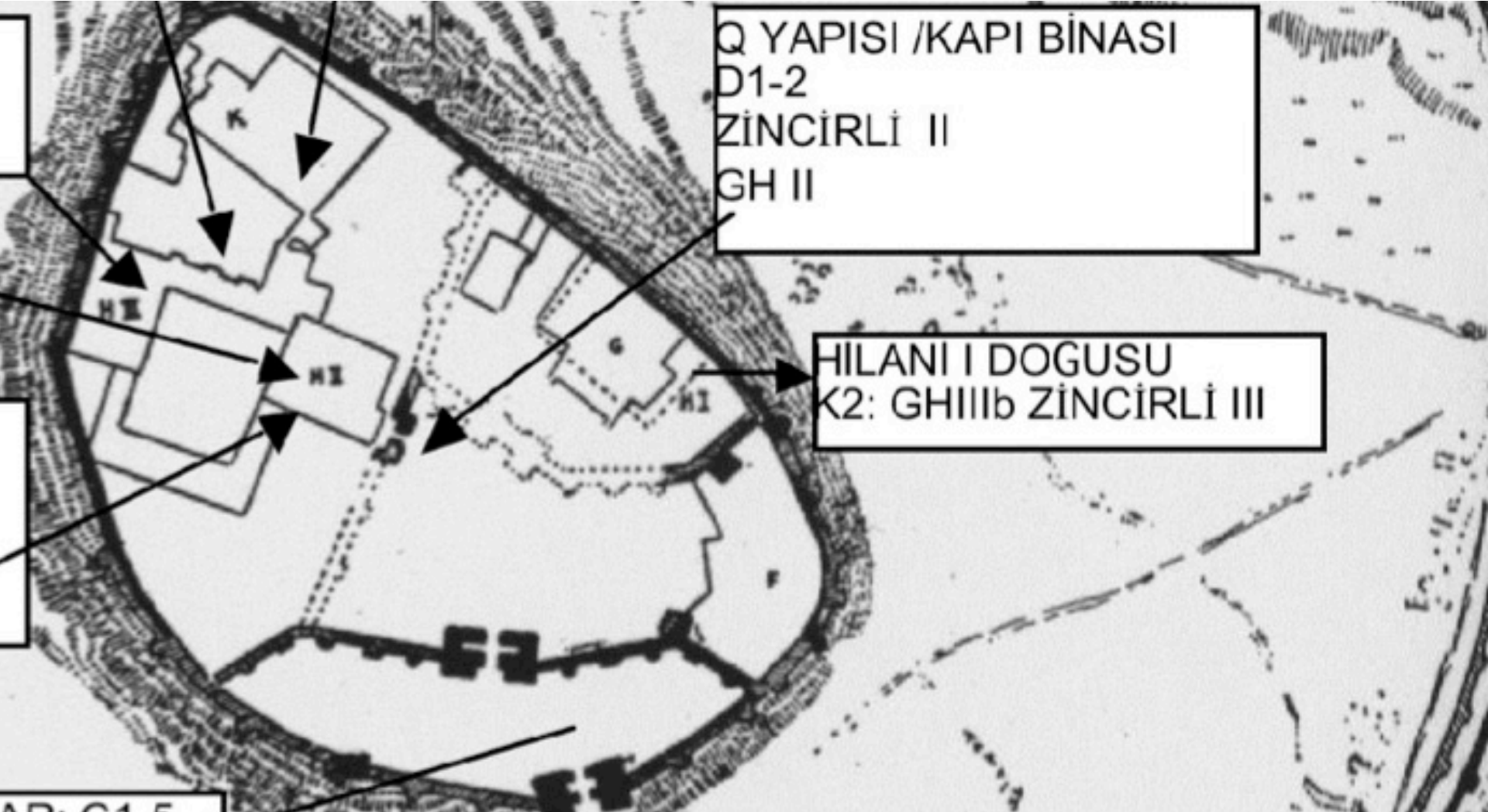

B/33
Koruyucu
tanrı
ortostadı i n
situ
Bazalt
y. 90 g. 74
cm.
Berlin
GH
II/Zincirli II

Q Yapısı (Kapı Yapısı) Eserleri:

Zincirli'nin Q yapısında bulunan portal aslanların stilindeki Aslanlı kaide ve taşıdığı kral heykeli stilinde yapılmıştır. Bunlar **İç Kale Güney Kapısı** kabartmalarından pek az sonra yapılmış olmalıdır. Bu aslanlar, aynı usta elinden çıkmış gibi, bütün detaylarda benzerlikleriyle, Zincirli aslanları arasında ayrı bir yeri kapsamaktadırlar. **Kral Kilamuva çağında yapılmış olmalıdırlar (835-810)**. (Genge, Güney Luvi sanat çevresi içinde, Luvi yapıtı olarak yorumlamakta ve 900-870'e tarihlenmektedir).

D/1 Kapı aslanı Kısmen in situ olarak Kapının kuzey tarafında bulunmuş.

Bazalt

y. 105 u. 209; g.48 cm.

Berlin

GH II/Zincirli II

D/2 Kapı aslanı Kesin değil. Kapının güney tarafında bulunmuş.

Bazalt

y. 100; u. 205 cm.

Berlin GH II/Zincirli II

Sam'al kral listesi

Kilamuwa		845-824 arasında bir tarihte tahtta olmalı
Qaral		
oğlu I. Panamuwa		?.. - 770
Barsur		
oğlu II. Panamuwa	III. Tiglatpaleser	744-727
Barrakib		

Barrakab Dönemi Eserleri:F:
Kuzeydeki DirekliYapı; K/1

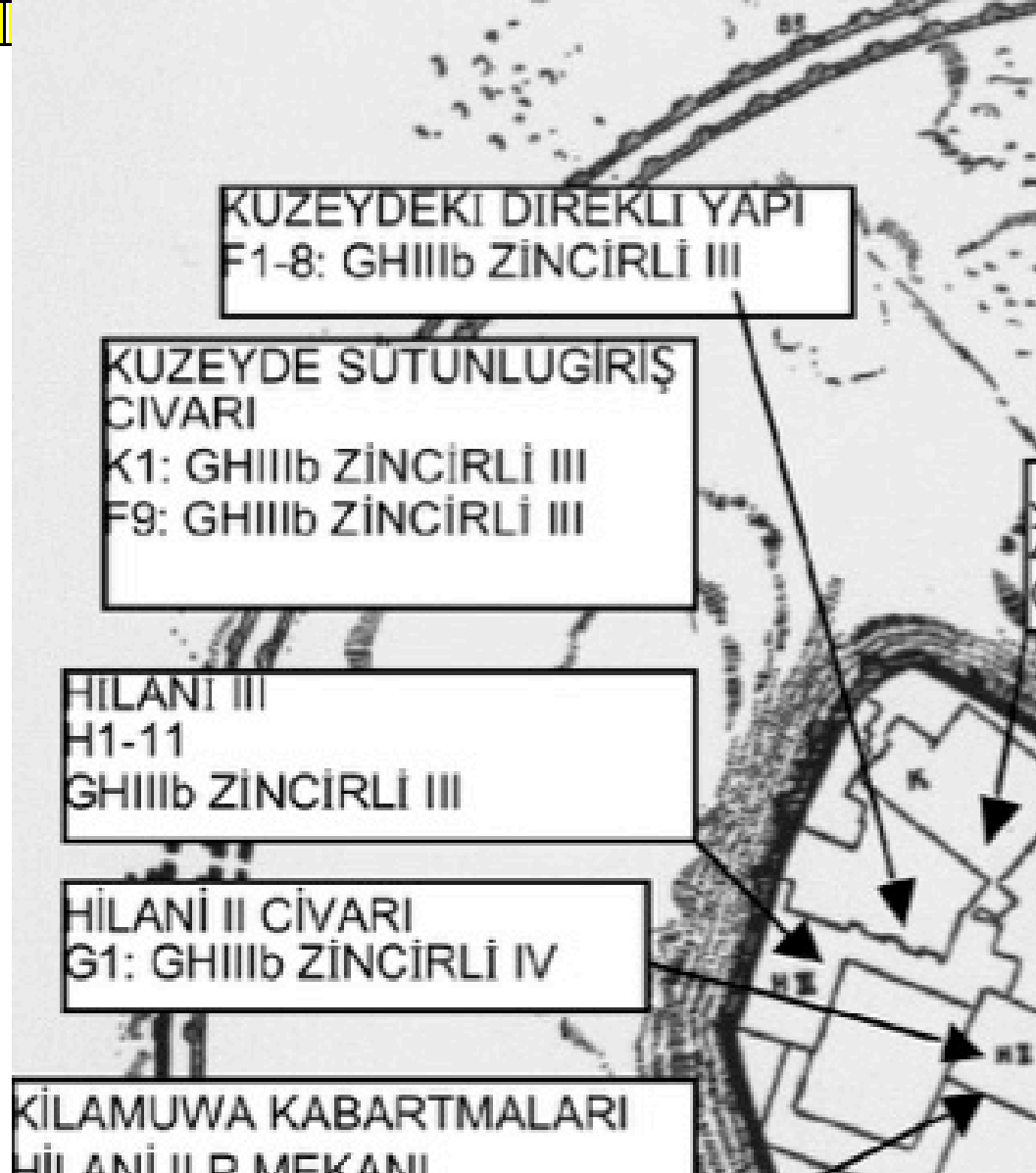
Hükümdar ortostadı

Kuzeydeki sütunlu girişin
güneyindeki avluda bulunmuş

II. Panamuwa: III. Tiglatpaleser

II. Panamuwa 733-2 yıllarında, Assur ordusunun müttefiki olarak Şam yakınlarında savaşırken ölmüş ve yerine oğlu Barrakib tahta çıkmıştır.

Zincirli-Sam'al'da Barrakab'ın egemen olduğu yıllarda, içkale/Sitadelin saray yapılarında heykel, kabartma ve kaideleri ile başlıkları daha çok stilize bitkisel motiflerle bezemeli sütunların, mimarlık birimleri arasında yer aldıkları görülmektedir.

Zincirli II stil grubuna giren yontu yapıtları arasında başlıca yeri bugün İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi'nde sergilenen büyük kral heykeli almaktadır (E/1). Ayrıca kale kapılarının portal aslanları, Q yapısına ait aslanlar bu grubu tamamlamaktadır.

J Binası eserleri:

Binanın yalnızca girişinin bir tarafının yazıtlı ve kabartmalı ortostadları ile, binanın yanındaki heykel ve kaidesi bulunmuş.

